

משפיעות

רעיונות לפרשת השבוע מתוך תורתו של הרב יצחק גינזבורג שליט"א

פינחס; לכל אחד יש מקום

מוסרי התורה, ולא היתה סיבה שדווקא ממנו תצמח הישועה.

חשבתם פעם על המילים שאומרים בתפילה "ותן חלקנו בתורתך"? זו בדיוק הנקודה שלהן. אנו מבקשים מהבורא שיתן לנו את החלק האישי שלנו בתורה. לכל אחד יש את החלק שלו בקשר עם הבורא, לכל יהודי שליחות, ואנו מבקשים שהוא יתגלה ושנשים לב לחלק האישי שלנו.

כאשר משה רבינו עלה אל הר סיני, הבורא הראה לו כיצד ילמדו תורה בדורות שאחריו, עד ימות המשיח. כאשר משה הגיע לדורו של רבי עקיבא, הוא ראה אותו דורש בצורה נפלאה הלכות עמוקות מתוך התבוננות בתגים שבאותיות התורה, אך משה לא הבין את הנאמר. תוך כדי הדרשה, משה שומע שאומרים שהלכות אלו הן "הלכה למשה מסיני". כלומר, כל התורה נמסרה למשה, ובתורה כלול גם כל מה שיתגלה בהמשך על ידי הדורות הבאים. לכל אחד יש את החלק שלו, שרק בכוחו לגלות. כך גם לפינחס.

זקן יעבוד צעיר

אחד הדברים המוזכרים בתיאור התקופה שלפני הגאולה הוא, שאז "רב יעבוד צעיר". באופן פשוט הכוונה אינה טובה, מתוארת כאן חוצפה של צעירים ותלות הזקנים בנערים. אמנם, הכוונה הפנימית אינה כזו, כפי שמיד יוסבר:

הכוונה הפנימית של המשפט הזה מתאימה מאוד לציר העולה מתוך מעשה פינחס. במקרה שלנו הרב, הזקן, הגדול בתורה ובחכמה, מכיר באור המתגלה בצעיר. משה רבינו אינו מקפיד על כבודו ואינו דוחה את פינחס מפני צעירותו; להפך, כאשר פינחס שואל את משה מדוע אף אחד לא פועל, והרי ישנה הלכה ברורה מה צריך להיעשות – משה מעודד אותו לפעול, ומודה לדברי פינחס.

זהו חידוש עמוק מאוד. בדרך כלל הצעיר מקבל מן הזקן, וכך ראוי להיות. "והדרת פני זקן", וזקן הוא זה שקנה חכמה. אך יש זמן שבו הצעיר מגלה אור ששורשו קדום יותר מסדר הזמנים הגלוי. לא מפני שהוא יודע יותר, אלא מפני שבתוכו מתנוצץ דבר השייך לסוף הדרך, וסוף הדרך נעוץ בתחילתה.

בפרשת פינחס אנו חוזרים אל המעשה הנועז שבו קינא פינחס קנאת ה' והביא לעצירת המגפה מעל בני ישראל. במבט ראשון, זהו סיפור שקשה מאוד לקרב אל חיי היום-יום שלנו. זהו מעשה חריג, שעה חריגה, הלכה חריגה. אך אם מתבוננים ברקע שסביב המעשה, מתגלה נקודה הנוגעת לכל אחד מאיתנו. איפה הקנאות הקשוחה נכנסת לחיים של כל אחד?

שעתו של פינחס

בסוף פרשת בלק מתוארת תמונה קשה מאוד. לאחר שחטאו בני ישראל עם בנות מואב, עומדים משה וכל עדת בני ישראל ובוכים פתח אוהל מועד. הדבר נורא, המגפה משתוללת, ועם זאת אין מי שקם לעשות מעשה. דווקא אז קם פינחס בן אלעזר, רואה את המעשה, נזכר בהלכה, ופועל.

חז"ל שואלים על כך שאלה מתבקשת: הרי משה רבינו עמד בעבר מול כל ישראל לאחר חטא העגל, לקח את העגל ושרף אותו באש. כיצד ייתכן שכאן, מול מעשה גלוי כל כך, רפו ידי? תשובת חז"ל היא: "בשביל פינחס שיבוא ויטול את הראוי לו". נכון, משה היה הגדול ביותר, אך כאן דווקא פינחס היה אמור לפעול. פינחס היה צריך לעשות את המעשה, כדי לקבל את מה שמגיע לו.

מהתבוננות בעניין, אפשר לשים לב לנקודה עמוקה: ישנם דברים שצריכים להתגלות בעולם, אך יכולים להתגלות רק על ידי האנשים הפשוטים. הגדולים לא מסוגלים, זה לא המקום שלהם. הבורא מנהיג את עולמו כך שלכל נשמה יש שעה, מקום וחלק מיוחד. לפעמים החלק הזה נסתר במשך שנים, והאדם עצמו אינו יודע עד כמה הוא שייך אליו; אך כאשר מגיעה השעה, המציאות קוראת לו בשמו.

גדול הדור? לא לגמרי...

פינחס לא היה אז מראשי מוסרי התורה. חז"ל מתארים את סדר לימוד התורה במדבר: משה שמע את התורה מפי הבורא, אחר כך לימד את אהרן, את בניו, את הזקנים, ולבסוף את כל ישראל. פינחס קיבל את התורה כחלק מכל העם. הוא לא ישב באותה שעה במקום שבו ישבו גדולי

תנועה של ישות עצמית המבקשת להוכיח את צדקתה, אלא קנאת ה' שפרצה מתוך נקודת נשמה עמוקה.

הסימן השני – שתבוא מתוך אהבת ישראל. התורה מדגישה לנו שפינחס הוא נכד של אהרן, הידוע כאוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. השכר שניתן לפינחס על מעשהו הנועז הוא "בריתי שלום", מפני שגם מעשהו התקיף בא להשיב שלום: לעצור את המגפה, להציל את ישראל, ולהחזיר את הקשר בינם לבין אביהם שבשמים. אליהו הנביא, שהוא הוא פינחס, עתיד גם הוא להשיב "לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם".

על כן אין הקנאות של פינחס אש של פירוד, אלא אש של ברית. היא אינה באה מן השנאה, אלא מן הצער על חילול הברית ומן הרצון להשיב חיים ושלום לישראל. כאשר האש נובעת מאהבה, היא אינה שורפת כדי לכלות, אלא כדי לטהר. צריך להיות מאוד רגיש ואמיתי כדי לשים לב מתי באמת הקנאות הינה טובה, ומתי היא מתכון לאבדון.

הצעירים של היום

הדברים נוגעים במיוחד לדורות האחרונים. יש סדר של תורה, ויש זקנים וחכמים שמהם מקבלים. אך יחד עם זאת, באחרית הימים הולכת ומתגלה תנועה של "ורב יעבוד צעיר". לא מרידה של הצעיר בזקן, אלא גילוי שבו הזקן עצמו שמח באור המתנוצץ דרך הצעיר. משה שמח בפינחס, מפני שהכיר בכך שכעת זהו החלק הראוי לו.

אנו כרגע בדורות האחרונים שלפני הגאולה. מאחורינו ישנה היסטוריה מלאה של חכמים וצדיקים, הזקנים שלנו, ואנחנו צריכים להרגיש ממש צעירים כלפיהם. הנטייה שלנו היא להרגיש שאם אנחנו צעירים, האחרונים בשרשרת, מה כבר יש בכוחנו לעשות? איך וכיצד דווקא אנחנו יכולים להיות אלו המביאים את העולם לגאולה?

מחשבה זו מתפוגגת עם קריאת הסיפור של פינחס. פינחס באמת היה הצעיר שבחבורה. הוא פונה למשה בחשש ושואל מדוע אף אחד לא פועל, ומשה אומר לו "זה התפקיד שלך!" היה לו ברור שיש כאן דבר שצריך להיעשות, והוא לימד שגילו כלל לא משנה.

אכן, יש בכוחנו להפוך את העולם ולתקנו. דווקא בצעירים, בדורות האחרונים, טמון הכוח הנסתר שנעלם אף מהראשונים. משית, הצעיר ביותר, יביא את העולם לגאולה שלמה.

[מעובד מתוך ספר 'לחיות עם הזמן' לפרשת פינחס]

מכירים את הביטוי "פינחס זה אליהו"? הביטוי בא לומר שאלוהי הנביא הוא גילוי חוזר של פינחס בעולם. אולם, לפי סדר הדורות, לכאורה היה מתאים לומר להפך – "אליהו הוא פינחס" – שהרי פינחס קדם לאליהו בזמן. ההסבר הוא, שבאמת נשמת אליהו קדומה יותר. בשעת המעשה פינחס היה צעיר, אך מוסבר שנשמתו עליונה מאוד, ו'זקנה' אף יותר ממשה רבינו. נשמת אליהו הייתה קיימת גם לפני, ובשעת המעשה הנועז היא התגלתה בפינחס. בשעת מעשה מאירה בו נשמה הקשורה לבשורת הגאולה, להכנת העולם ליום שבו יתגלה ה' לעיני כל. לכן הוא צעיר וזקן כאחד: צעיר בסדר הדורות הגלוי, וזקן מצד השורש הנסתר.

גם משיח צדקנו הוא כך. מצד אחד, הוא עומד בסוף כל הדורות, אחרי משה, אחרי הנביאים ואחרי כל רועי ישראל. מצד שני, חז"ל אומרים על הפסוק הראשון בבריאה, "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" – זו רוחו של מלך המשיח. עוד לפני שנאמר "יהי אור", עוד לפני שהתורה מתגלה כאור ברור בעולם, כבר מרחפת רוחו של משיח על פני המים.

נמצא שיש אור גלוי של תורה המתגלה על ידי משה מוסר התורה, ויש אור סתום יותר, אפילו קדום יותר, העתיד להתגלות בשלמות בימות המשיח. משה מגלה את התורה כאור היורד מלמעלה ומאיר את העולם. פינחס-אליהו מגלה נקודה אחרת: איך מתוך המציאות עצמה, מתוך מעשה המתרחש על הארץ, מתעוררת הלכה חיה. "ראה מעשה ונזכר הלכה" – המעשה עצמו נעשה מקום שבו התורה הפנימית מתגלה.

אש של שלום

מעשה פינחס הוא קנאות, וקנאות היא אש. האש הזו יכולה לטהר טמאים, אך גם לטמא טהורים. נדב ואביהוא, דודיו של פינחס, הקריבו אש זרה ונשרפו. הם התנהגו בקנאות ועשו את מה שהם היו בטוחים בו, אך באופן פשוט – נכשלו. לעומתם, פינחס קם באש קודש וזכה לברית שלום. מבחוס שתי התנועות עשויות להיראות קרובות, אך בפנים הן שונות בתכלית.

ישנם שני סימנים על ידם אפשר לדעת אם הקנאות שלי היא טהורה. הראשון – שתהיה ללא נגיעות. פינחס לא פעל לשם כבודו, ולא לשם כבוד בית אביו. אדרבה, הוא הסתכן, ואף נתבזה על מעשיו בפי השבטים – "ראיתם מה עשה פינחס הצעיר? הרג נשיא בישראל!". לא הייתה כאן

מפי גדולי החסידות

המיוחד בפינחס היה, שהוא באמת לא קינא מתוך כעס. הוא קינא מתוך בהירות והארת פנים. כך צריך להיות בכל פעם שאנו מרגישים דחף לעשות דבר נועז – אסור שהוא יגיע מכעס. תמיד צריך שהוא יבוא בבהירות.

[מתוך ספר 'אמרי מנחם' לפרשת פינחס]

אומר רבי אברהם מנחם מאלכסנדר:

פינחס קינא לשם ה', ופעל בצורה נועזת וקנאית על פי דחף פנימי עמוק שהוא חש. באופן פשוט, ישנו חשש שאדם מקנא מתוך כעס עמוק שהוא חש, אדם הפועל מתוך כעס מאבד את השכל ומגיע לטעות.

התוכן אינו מוגה על ידי הרב. העלון נכתב על ידי תלמידים, האחריות על הכתבים בלבד.

אהבתם את העלון? רוצים לקבל אותו בכל שבוע לדוא"ל? הצטרפו לרשימת התפוצה, ע"י שליחת בקשה לכתובת הדוא"ל של העלון. לכל ענייני העלון, פניות, הערות והקדשות, יש לפנות לכתובת alonmashmaut@gmail.com. נשמח לקבל את תגובתכם!

בקרו באתר החדש שלנו: alonmashmaut.org